

אַלטער קאַציזנע

דער שידוך אין פאַרטשעוו

אויף דער פראָווינץ איז אזוי ווי ביים אַנטיקוואַר אופן בוידעם. פרוווט נישט אַפטיילען דאָס שיינס פֿון דעם שימל. איינס אין דעם אַנדערן איז אַריינגעוואַקסן. אין דעם איז דער חן.

אין קליינעם אַלקערן זיצט רחלע אַ פֿאַרביטערטע און קנייטשט אין די פֿינגער דאָס קאַראַנקענען-שירצל -- דעם גאַנצן שבת אירן. זי קאָן נישט פויעלן ביי זיך אַרויסצוגיין פֿון דאַנען אין דער גרויסער שטוב, ווי אינדערוואָכן איז דעם פֿעטערס וואַרשטאַט און שבת -- דאָס עס-צימער.

דאָרט זיצן איצט די געסט, די מחותנים צוזאַמען מיטן פֿעטער בערל און די מומע שפּרינצטע, קנאַקן ארץ-ישראל-ניסלעך און רעדן וועגן די פֿאַר הונדערט קערבלעך נדן, וועלכע דער פֿעטער האַלט נאָך דערווייל שטאַרק פֿאַרקוועטשט.

דער חתן האָט אַנגעקוקט די גרינע סחורה, וואָס מען האָט אים אַנגעבאַטן -- דעם פֿעטערס יונגערע טאַכטער גנענדל, און אַריינגערעדט צו זיין טאַטן -- דעם מחותן -- אין האַריקן אויער אַריין:

-- ש'קשה, טאַטע! דער ייד מאַג מוסיף זיין אַ הונדערטער!

און ביים פֿעטער בערל ציט זיך עס ווי פֿון פעך. ער צעברעכט אַ ניסל גאַנץ געלאָסן און גאַנץ אומגעלומפּערט, פֿאַרזיכטיק טראָגט ער צו דעם יאָדער צום מויל און אויף זיין לעדערנעם עקשנותדיקן קאַרק איז אַנגעשריבן געקעסטלטע קנייטשעלעך:

--האָבן זיך אַנגעזעצט אויף מיר, סיבירניקעס: גיב און גיב! פֿון וואָן זאָל איך נעמען? פֿון פֿינגער אויסברעכן -- וואָס?

וואָרום חוץ דעם, וואָס פֿעטער בערל איז אַ קמצן, ווייסט זי, רחלע, אַז ער האָט טאַקע נישט קיין איבעריקן דרייער. און נישט איין מאָל האָט זיך איר אין האַלדז געשטעלט דאָס ביסן ברויט, וואָס זי עסט ביים פֿעטער, כאָטש זי אַרבעט ביי אים אין וואַרשטאַט, באַנייט לעכלעך.

אמת, פֿון פֿינגער וועט ער טאַקע נישט אויסברעכן. ער וועט דאָך אָבער נישט לאָזן זיין גנענדלען פֿאַרזעסן ווערן. גענוג האָט ער זיך אָנגעליטן פֿון זיין עלטערער טאַכטער, בלימעלע, וואָס איז, נעבעך, אַריין אין די יאָרן און קוים פֿאַר אַ מציאה געפאַקט אַ יאָדעשליווּן [אַסטמעטישן] אַלמן אַ קאָלעקטאָר פֿון לאָטעריי-צעטלעך. האָסטו געהערט אַ פרנסה: לאָטעריי-צעטלעך?

אַ קערבל אַרויף, אַ קערבל אַראָפּ, אַבי נאָר מען האָט אַריינבאַקומען דעם בחור אין שטוב אַריין און דערצו נאָך, ווי מען שמועסט, אַ בחור אַ פֿאַרדינער!

און גנענדל דאַרף טאַקע, נעבעך, אַ חתן -- אַז איין גאָט זאָל זיך דערבאַרעמען. זי ווייסט, נישקשה, אַליין, אַז זי איז אַ גרינע, אַ צעקראַכענע, מיט אונטערגעהאַקטע אויגן און שיטערע ציין. און אַז זי קוקט זיך נאָר אָן אין שפיגל -- ווערט זי אַ פֿאַרציטערטע: ווער וועט זיך דען קוואַפּען אויף אַזוינע? ברענט טאַקע אויף איר די הויט, פֿון מאַגערן לייב אירן שלאָגט אַ שטענדיקע היץ. רחלע איז אַמאָל מיט איר געשלאָפֿן, איז זי רויסגעשפרונגען פֿון בעט, ווי פֿון אַ באַק-אויווּן.

נישקשה! אַזאַ גנענדל וועט נישט פֿאַרזעסן ווערן; זי וועט כאַפֿן אַ חתן איבער גוואַלד. אין מיטן מאַרק וועט זי זיך אַיינבייסן אין אים מיט די נעגל און נישט אָפּלאָזן. און דעם פֿעטערס פֿאַרקוועטשטע פֿאַר הונדערטער, אַזעלכע פֿאַרקוועטשטע, אַז זיי וויינען אַזש -- זיי וועלן שוין, מיט מזל, אונטערפֿירן צו דער חופּה.

ביטער איז, נעבעך, איר, רחלען דער יתומה, וואָס דאַרף זיך אויפֿהאַלטן אויף דעם קאַרגן פֿעטערס לאַסקעס און זיין אָן איבעריק מויל צום טיש! וואָס וועט שוין דאָ העלפֿן דער גאַנצער אָנזען אירער, די שלאַנקע פֿיגור, די שווערע צעפּ און אַכצן בלייענדיקע יאָר אויף אירע אַקסלען, אַז זי מעג זיך ריכטן אויף

בלימעלעס מערכה -- פֿאַרזעסן צו ווערן. וואָרום ווער וועט דען נעמען
אַ יתומה ווי זי שטייט און גייט, אָן אַ גראָשן נדן?

רחלע האָט היינט אַ טאָפּלט פֿאַרשטערטן שבת. לא די וואָס עס
פּייניקן זי די מחשבות, אַז זי איז פֿאַרמשפט פֿאַרזעסן צו ווערן,
דאָרף זי נאָך שטיקן זיך אין אַלקערל, ווי אַ פֿאַרמשפטע אין דער
תּפֿיסה!

אמת, די מומע שפּרינצע האָט זיך שוין אַ פֿאַר מאָל דורכגעשלייכט
דורכן פֿינסטערן קאָרידאָר, וואָס איז איצט, לכּבֿוד שבת, ענג
פֿאַרשטעלט מיט אַלע וואָכעדיקע בעבעכעס פֿון וואַרשטאַט און
אויסלאָדנדיק איר האַרץ אויף דער מסופּנדיקער ענגשאַפֿט, האָט זי
שוין אַ פֿאַר מאָל געעפֿנט די טיר צו רחלע אין אַלקערל אַרײַן:

--וואָס זיצטו עפעס, רחטשע, ווי אַ שיף מיט זויערמילך וואָלט דיר
אונטערגיין? קום אַרײַן אין שטוב, וועסטו דיך אונטערלענען דאָס
האַרץ.

אַבער אין אירע רייד, אין אירע אויסגעבלייכטע אויגן, אין אירע
צוזאַמענגעצויגענע געדיכטע ברעמען, וואָס האָבן דעם אויסזען פֿון אַ
פֿאַר פֿינסטערע וואָנצעס, האָט רחלע געהערט און געזען אײַן
דערשראָקענע בקשה: וועסט דאָך מיך נישט אומגליקלעך מאַכן,
מײַדל! וואָרום וווּ וועל איך זיך אַהינטון מיט מײַן סחורה, ווען דו
וועסט זיך באַווייזן פֿאַר די מחותנים?

און אַז רחלע האָט דער מומען נישט געענטפֿערט, האָט יענע פֿעסט
צוגעמאַכט די טיר, ברומענדיק פֿון יענער זײַט:

--אַז מען האַדעוועט אַ שונא אין שטוב!

האָט זיך אין רחלען אויפֿגעהויבן אַ פּראָטעסט -- אַ האַרטער קנויל
אַזאַ, וואָס האָט צוגעשלאָגן פֿרײַער צום האַרצן, אַז עס האָט
אַנגעהויבן שטאַרק צו קלאַפּן און נאַכהער צום האַלדז, אַז דאָס
בלוט איז איר צוגעפֿאַלן צום פנים.

--אָודאי אַזוי! אָודאי בין איך נישט אײַער גלייכן! עס פּאַסט מיר
טאַקיש נישט צו זעצן זיך בײַ אײַן טיש מיט די פֿערדהענדלער,

קצבֿים און ווייסט זיי דאָרט דער גוטער יאָר -- די מחותנים אייערע!
איך בין רחלע, בין איך! און אַז יאָ אַזוי, וועל איך מיר טאַקיש
אַרויסגיין ביסל שפּאַצירן, וועל איך מיר! און זאָלן זיי מיר נאַכקוקן,
די מחותנים אייערע! מײן עסק! איך האָב זיי אין דרערד!

מיטן פֿאַררויכערטן שפיגל, וואָס איז אַראָפּגעהאַנגען קרום, שיעור
נישט פֿון אונטערן סופֿיט, האָט רחלע געלעבט בשלום. זיי פֿלעגן זיך
איינע די אַנדערע ליב האָבן צו זאָגן שטילע קאַמפּלימענטן. ווען זי
האָט זיך אויפֿגעשטעלט אין איר פֿולן שלאַנקן ווקס -- אַ בויגעוודיק
יונג ביימל, און צום שפיגל אַרויפֿגעשמייכלט, איז זײן פֿאַררויכערט
פנים אַזש ליכטיקער געוואָרן און ער האָט איר פֿריינטלעך געעטשט,
ווי זי זאָל אַנטון אויף די אַקסל דעם בלאַס-ראָזן וולוטשקענעם
שאַל, און ווי זי זאָל איבער אים די מאַטע שוואַרצע צעפֿ פֿאַרוואַרפֿן,
ווי אַזוי זי זאָל אויסגלייכן און אויסגלעטן איר צעקנייטשטן
קאַראַנקענעם שירצל.

זי האָט אים אַלץ געפֿאַלגט און געבליבן מיט זיך צופֿרידן.

--וואָרום -- אַ קרענק זאָלן זיי זען, אַז זי, רחלע, איז בײַ זיך
אַראָפּגעפֿאַלן. זי וועט דורכגיין דעם עס-צימער מיט אַן
אויפֿגעהויבענעם קאַפּ.

פונקט ווי בײַ דער מומען, האָבן זיך בײַ איר איצט צוזאַמענגעצויגן
די געדיכטע ברעמען, אָבער אויף איר פנים פֿון "בלוט-און-מילך"
האָבן די שוואַרצע ברעמען געהאַט דעם זיבעטן חן.

זי האָט זיך אַ קליין ביסעלע אַנגעביסן די גראַבלעכע ליפּן, כאַטש זיי
זענען אַזוי אויך געווען פֿריש גענוג, געמאַכט אַ באַשיידענע מינע פֿון
גערודפֿטן אומשולד און געלאַזט זיך שוועבן ווי אַ פּאַווע דורכן
קאַרידאָר און דורכן עס-זימער מיט דעם איינציקן געדאַנק:

--איך בין מיר רחלע, איך האָב אייך אין דרערד.

זי האָט דורכגעשוועבט פֿאַרבײַ דעם לאַנגן טיש מיט די געסט -- די
מחותנים און, ווייזט אויס, מען האָט זי באַמערקט. אַהאַ, נאָך ווי
באַמערקט! דער טומלדיקער שמועס האָט זיך איבערגעהאַקט,
סײַז געוואָרן שאַ-שטיל אויף אַ וויילע. אַט די שטילקייט האָט זי

נאָכבאַגלייט ביז צו דער פֿירהויז מיט דער גלעזענער טיר אויף דער גאַס. אָבער רחלע האָט זיך אויף קיינעם נישט אומגעקוקט און קיינעם נישט געזען.

אופֿן גאַניק האָט זי זיך אָנגעשטויסן אויף גנענדלען די פּלה. יענע איז געווען אַזוי פֿאַרעסקט, אַז אַפֿילו די גרינקייט איז פֿון איר פנים פֿאַרשוונדן און אויף די באַקן האָט אַרויסגעזעצט אַ בלאַס-ראַזער פּלה-חן.

אונטער דער פֿאַטשיילע האָבן ביי איר טעמפּ געקלונגען איינע אָן די אַנדערע עטלעכע פֿלאַשן ביר, וועלכע זי האָט אַרויסבאַקומען ביי נאָטע-בערן דורך דער הינטערטיר. און זיי איצט אָפּגעהיט אין פֿאַרבאַרגעניש פֿון די שומרי-שבת אויגן, טאַקע נאָר צוליב איר פּלה-שטאַנד האָט נאָטע-בער געבראַכן דעם פּרינציפּ: שבת אַפֿילו אויף באַרג נישט אַרויסצוגעבן. איז גנענדל די פּלה איצט געווען פֿאַרריסן ביי זיך, מיט דער האַנט נישט צו דערלאַנגען. רחלען האָט די פּלה אַזוי גוט ווי נישט באַמערקט, אַדער געמאַכט זיך נישט באַמערקן. שוין הינטן אַרום האָט זי איר צוגעוואַרפֿן אַ בליק פֿון פֿריינדלעכער פֿאַראַכטונג און כּמעט מיט פֿאַרגעניגן אַ פֿרעג געטון:

--וואָס עפּעס אַוועקגיין אין מיטן דרינען?

אָבער רחלע האָט שוין שטאַלץ געשפּאַנט אין איר ראַזן שאַל און גלאַנציקע לעטשלעך איבערן ליידיקן מאַרק און ס'איז נישט געווען ווער עס זאָל איר חן באַוונדערן: איבערן ליידיקן מאַרק האָט זיך נאָר אַרומגעדרייט אַ האַן מיט עטלעכע הינער. די קראַמען אַרום האָבן געשלאָפֿן מיט צוגעמאַכטע אויגן זייער שבתדיקן שלאָף.

אופֿן שאַסיי אונטער די בוימער האָט רחלע געטראָפֿן אירע חבֿרטעס און אַרומשפּאַצירט מיט זיי אַ רעכטע פּאַר שעהען. מיטן נייעם שידוך האָט שוין געקלונגען דאָס שטעטל און די חבֿרטעס זענען געווען נייגעריק צו זען חתן-פּלה אויף זייער ערשטן שפּאַציר. אויך רחלע האָט געוואַרט אויף גנענדלען מיט איר חתן, אָבער בלויז פּדי צו באַווייזן, אַז זי קוקט זיך אַפֿילו נישט אום אויף זיי, אַז זיי גייען איר נישט אָן.... זי איז רחלע. זי גייט זיך שפּאַצירן מיט אירע חבֿרטעס.

אַבער אופֿן שאַסיי, וווּ כמעט דאָס גאַנצע שטעטל יונגוואַרג האָבן אויסגעשאַטן, האָט זיך דער נייער זיווג נישט באַוויזן.

ווען רחלע איז צוריקגעקומען אַ היים, האָט זי געטראָפֿן אין שטוב אַ גאַנצע איבערקערעניש. פֿון די מאַנסבילן איז קיינער נישט געווען; אַוודאי אַוועק אין בת-מדרש הערן דעם מגיד. אַבער אין דעם טונקעלער נאָך-מנחה-שטילקייט פֿון דער גרויסער שבתדיקער שטוב זענען געזעסן צוויי ווייבער: די מומע שפּרינצע און די מחותנתטע -- ביידע מיט פֿאַרלייגטע הענט, ביידע אָנגעדראַלענע און געקוקט -- יעדע אין אַן אַנדערן פֿענסטער אַרויס. די פּלה גנענדלען האָט רחלע געפֿונען אין אַלקערל, טאַקע אויף אירס, אויף רחלעס בעט, איינגענורעט מיטן קאַפּ אין קישן. די פּלה האָט געוויינט.

און אַז רחלע האָט זי פֿאַרזיכטיק אָנגערירט פֿאַרן אַקסל, האָט זי פּלה זי אַפּגעשטויסן מיטן שטעכיקן עלבויגן און מיט אַזאַ האַסט און שנאה, ווי זי וואַלט דעם מאַמענט אויסגעקוקט מי יודע ווי לאַנג.

--אַוועק פֿון מיר!

האַט עס רחלען פֿאַרדריקט ביים האַרצן. סטייטש! פֿאַרוואָס קומט עס איר צו פּייניקן? איז זי דען נישט אַוועק פֿון שטוב, כּדי זיך צופֿיל נישט וואַרפֿן אין די אויגן? אוי, אַ ביטערע יתומה! אַ ביטערע יתומה!

מיטן קאַראַנקענעם שירצל ביי די אויגן איז זי אַריינגעלאָפֿן צו דער שכנה הינטערן שפּאַנישן ווענטל, צו מלכה-תּירצען, דערוויסן זיך וואָס איז דאָ אַזוינס געשען.

און מלכה-תּירצע די מילכיקערן, וואָס האָט זיך אָנגעשטעקט פֿון אירע בהמות סיי מיט אַ זויערן מילכיקן ריח, סיי מיט אַ זויערער קיעשער שטים, האָט רחלען ביי דער איידעלער האַנט אַזש אין שטאַל אַריין אַוועקגעפֿירט און דאָס טירל פֿאַרקלאַפּט. און ווי ווייט מעגלעך שטיל, אַריינגעטרובעט דער יתומה אין אויער די גאַנצע געשעעניש.

טאַקי זי, רחלע, האָט אין דעם אַ חלק. זי איז חלילה נישט שולדיק, עס האָט זיך געמאַכט אַזוי: די מחותנים האָבן געוואַרפֿן אויף איר אַן אויג, בעת זי איז דורקגעאַנגען דורכן עס-שטוב.

--ווער איז די מויד? -- פֿרעגט דער האַריקער מחותן.

אַט אַ יתומה נעבעך -- ענטפֿערט פֿעטער בערל מיט אַ קרעכץ -- אַ
שוועסטערן-טאָכטער אירס, דער ידענעס מיינער.

מאַכט דער מחותן :

--אַ מויד -- ווי אַ צימעס!

מאַכט די מחותנתטע :

--טפֿו, טפֿו! קיין ביז אויג זאָל איר נישט שאַטן! אַ פֿאַרשוין!

פלאַצט עס פלוצלונג אַרויס ביי דעם חתן :

--ווייסט, טאַטע! ביי דער שוועסטער-טאָכטער וואָלט איך שוין
איינגעגאַנגען אויף גלייכע צוויי הונדערטער.

--אמת, דער חתן האָט געכאַפט פֿון זיין האַריקן טאַטן אַ ביטערן
פסק.

--דו פויער דו! דו בורילע איינער! וואָס פֿאַר אַ סטאַטיק, וואָס? אָבער
דער חתן האָט זיך איצט איינגעשפּאַרט: אויב גנענדל, טאַ זאָל דער
טאַטע אירער מוסיף זיין נאָך קן קערבלעך.... הענגט דער גאַנצער
שידוך אויף אַ האַר.

איצט פֿילט זיך רחלע באַלוינט פֿאַר דער גאַנצער אָפקומעניש אירער.
עס צעגייט איר ממש דאָס האַרץ אויף דער פּלה גנענדל, דאָס
פֿרעמדע גראָבע מענטשן פֿאַרגיסן איר, נעבעך, אַזוי דאָס בלוט. אויף
דעם יונגמאַן דעם חתן איז זי אש-להבָה, זי וואָלט אים מיט די
איידעלע הענט די אויגן ממש אויסגעדראַפעט.

--אַזאַ פֿערד-יונג! אַזאַ מאַרק-הענדלער! צו איר, צו רחלען וויל ער
זיך גאַר שדכנען! האָסטו געהערט! געטראָפֿן דאָס אָרט!

אין שטוב האָט זי זיך פֿאַררוקט אין אַ ווינקעלע און איז אָפּגעזעסן
דעם אָונט -- שטיל ווי אַ טויב. מען האָט פֿון רחלען קיין פיפּס נישט
געהערט, כאַטש דאָס האַרץ האָט איר געפּישטשעט פֿון רחמנות, פֿון

נצחון-געפיל און פֿון כעס אויף די מחותנים, וואָס האָבן נאָך הבדלה אויפֿגעבלעטערט זייער טומלדיקן שמועס ווידער פֿון אלף-בית. דער פֿעטער בערל האָט געמאַכט קייקעלעך פֿון אַ מידער טעמפֿקייט אָנגעקוקט די מחותנים, ווי אַ הונט, וואָס מען האַלט אים צום ווינקל צוגעשפּאַרט. אָבער זיין עקשנעסדיקער לעדערנער קאַרק אונטערן קאַפל האָט גערעדט קלאַרע דיבורים :

-- קן קערבלעך.... סיבירניקעס! וווּ זאָל איך זיי נעמען, וווּ? פֿון פֿינגער אויסברעכן?

עס האָט זיך אָנגערוקט די שפּעטע נאַכט מיט אַ טומלדיקער ענגשאַפֿט אין שטוב. דאָס דינגעניש איז געבליבן שטעקן אויף אַ טויטן פֿונקט. אָבער די מחותנים האָבן געזאָלט פֿאַרבלייבן ביזן מאָנטאָגדיקן יריד, טאָמער וועט זיך עפּעס מאַכן מיטן גלייכן געלט און מען וועט זיך אויסשלאָגן די הוצאות-הדרך. סיי-ווי-סיי איז מען געקומען מיט פֿערד און וואָגן אַזש פֿון הינטער לאַמזשע. דער פֿעטער בערל האָט זיי אַליין צוגערעדט צו פֿאַרבלייבן. אַדרבא! אין די פֿאַר טעג קאָן זיך אַלץ איבערדרייען צום גוטן.

דעם פֿעטערס משפּחה מיט די מחותנים האָבן זיך ווי עס איז איינגעטיילט מיט די געלעגערס אין דער גרויסער שטוב און אין דער שכנישער. גנענדל האָט אָפּגעטראָטן איר בעט פֿאַרן חתן און אַליין איז זי געגאַנגען שלאָפֿן צו רחלען, אין אַלקערל. רחלע האָט די פֿאַרוואָגלטע כלה גערן אַריינגענומען אין איר שמאַלן בעטל, כאַטש זי איז נישט געווינט געווען צו שלאָפֿן זאַלבענאַנד. זי האָט זיך טאַקע באַלד אָפּגעקערט מיטן פנים צו דער וואַנט. ווי גרויס איז נישט געווען איר רחמנות אויף גנענדלען, האָט זי אָבער נישט געקאָנט צוהערן יענערס שטילן כליפען אין קישן אַריין, נישט געקאָנט קאַלטבלוטיק אַריבערטראָגן גנענדלס צוקן מיט די שפיציקע אַקסלען. פֿון די אַלע טרייסט-ווערטער, וואָס זי האָט געהאַט פֿאַר גנענדלען צוגעגרייט, איז גאַרנישט איבערגעבליבן. זי האָט נישט געהאַט וואָס איר צו זאָגן.

זי האָט געפֿילט צו דער כלה רחמנות און פֿאַראַכטונג. און זי איז איינגעשלאָפֿן מיט אַ שווער, קלעפיק געפֿיל, וואָס האָט איר באַגלייט אין חלום אַריין.

הָאָט זיך רחלע טאַקע אויפֿגעכאַפֿט מיט אַ ציטער, פֿון אַ שלעכטע חלום. עפעס איז זי געלעגן איינגעשמידט אין אַן ענגער, אַנגעגליטער טרונע און איבער אירע נאַקעטע פֿיס האָט אַרומשפּאַצירט אַ גרויסער שטשור. מיט ברייט-אויפֿגעריסענע אויגן איז רחלע געלעגן און נישט געוואָגט זיך אַ ריר צו טון ביז דער חלום וועט זיך אינגאַנצן נישט אויסוועבן. זי איז געלעגן אין ענגשאַפֿט צו דער וואַנטצוגעריקט, ווי פֿאַר דער צייט, וואָס זי איז געשלאָפֿן וואָלט איר שכנה פֿון בעט, די כלה גנענדל, געוואָרן נאָך אַמאָל אַזוי ברייט. פֿון גנענדלס לייב האָט געשלאָגן אַ שאַרפֿע היץ. די כלה האָט ראַשיק-שווער געעטעמט און געהאַלטן אין איין ציטערן מיט אַ דראַבנעם ציטער. און אָט פֿילט רחלע ווידער ווי איבער אירע נאַקעטע פֿיס, העכער פֿאַר די קני וואָלט זיך אַרומגעשאַרט אַ פֿייכטער אַפּגעקראַכענער שטשור.

מיט אַן עקל, וואָס איז שטאַרקער ווי שרעק האָט רחלע אַ שלייִדער געטון די האַנט אירע אויף יענעם אָרט, וווּ דער שטשור האָט זיך געשאַרט און אַנגעכאַפֿט... אַ צווייטע האַנט, אַ האַריקע מיט האַרטע, גראַבע פֿינגער.

אויף אַ רגע איז איר האַנט געבליבן אין טויט-חלשות צווישן די גראַבע האַרטע פֿינגער איינגעקלאַמערט. אין דער צווייטער רגע האָט זיך אָבער רחלע אַ ריר געטון פֿון אָרט און די האַנט איז אַנטלאָפֿן.

רחלע האָט אין שרעק פֿאַרקוועטשט די אויגן און מורא געהאַט זיי צו עפֿענען, כאַטש אין אַלקער איז געווען שטאַרק-פֿינסטער. זי איז האַלב געזעסן מיטן פנים צו דער וואַנט, מיט אַ פֿאַרטייעטן אָטעם און בלויז געהערט איר אייגענעם האַרץ-קלאַפֿן. אויך די כלה האָט נישט געעטעמט און אויך די האַרטע האַנט, וואָס האָט זיך פֿאַרטייעט ערגעץ נאָענט.

ענדלעך האָט דאָס בעט אַן אייזערנעם קוויטש געטון און פֿון צופֿוסנס האָט זיך אַפּגעטיילט אַ שווערע מאַסע. ס'איז פּלוצלינג געוואָרן גראַמער.

רחלע האָט געהערט באַרוועסע טריט. זי האָט געהערט די טיר אַ סקריפע טון, אין ענגן קאָרידאָר איז עפעס אומגעפֿאַלן פֿון די הילצערנע בעבעכעס און ס'איז געוואָרן שטיל. איצט האָט רחלע

ווידער געהערט האַרט הינטער זיך גנענדלס פֿאַרשטיקטן כליפען אין קישן אַרײַן. זי האָט מורא געהאַט אויסצושרײַען אַ וואָרט. עפעס האָט זי זיך נעבלדיק אָנגעשטויסן ווער דאָ איז געווען און זי האָט זיך געשעמט און עס האָט זיך געעקלט. אָבער שווייגן האָט זי אויך נישט געקאָנט. סײַוואָלט דאָך אויסגעקומען, אַז זי ווייסט עפעס און זי פֿאַרבאָרגט עס, אַז זי איז אַ שותפֿטע צו דעם, וואָס האָט אַרויסגערופֿן גנענדלס פֿריש געוויינ אין קישן אַרײַן.

-- גנענדל! וואָס וויינסטו, גנענדל?

נאָר די פּלה איז זיך פֿאַרגאַנגען אין אַ שיפען און אַ פּישטשען.

-- זי פֿרעגט נאָך! האָ-האָ-האָ! זי פֿרעגט נאָך! געמיינט: ער איז געקומען אַזוי אַביסל, שווייג איך. ערשט: ער זוכט גאָר אירע פֿיס! ער קריכט גאָר צו אירע פֿיס! צו דער שיינער רחלע! צו דער פּשרער נשמהלע!

און אין צינישער אייפֿערזוכט נעמט די פּלה קאָפען רחלען אין די פֿיס.

--נאָ! נאָ! אַט האָסטו דיר! אַט האָסטו!

רחלע האָט זיך איינגעקאָרטשעט און שטיל געוויינט. עפעס איז איר אין דער רגע געווען קלאָר, אַז זי איז טאַקע די שולדיקע, ווייל זי האָט חן אין דעם חתנס אויגן און זי איז ווערט, מען זאָל זי קאָפען איבער די שיינע פֿיס. און סײַאיז איר שוין מער ניחה געווען דער איצטיקער ווייטיק, איידער דאָס עקלהאַפֿטע פּוּזען פֿון יענעמס האָרטער האָנט.

איינס האָט זי אין איר האַרצן באַשלאָסן: זי וועט זיך בעטן צו אַ חבֿרטע נעכטיקן און נישט אַרײַנשמעקן צו דער מומען אַזוי לאַנג, ווי די באַנדע מחותנים איז דאָ הינען.

רחלע מיט גנענדלען האָבן זיך שטיל אויסגעוויינט, אויסגעזידלט יעדערער פֿאַר זיך און איינגעשלאָפֿן מיט אַ שנאה אין האַרצן איינע צו דער אַנדערער און מיט די לייבער באַהאַפֿטן אין דעם ענגן אייזערנעם בעט. פֿאַרטאָג האָט רחלען ווידער אויסגעשטויסן פֿון

שלאַף אַ שרעק און עקל-געפֿיל. זי האָט לאַנגזאַם אויסגעדרייט דעם קאָפּ צום גנענדלען. פֿון גנענדלס לייב האָט געשלאָגן אַ היץ -- פֿאַרברענט צו ווערן. זי האָט אָבער געעטעמט טיף און רויק, זי איז געשלאָפֿן. אין אַלקער איז זיכער קיינער נישט געווען. אָבער רחלען איז געווען מוראדיק ענג. זי האָט געפֿילט, ווי צוויי הייסע לאַנגען וואָלטן זיך אַרומגעוויקלט איינע אַרום אירע פֿיס, די צווייטע אונטער דער ברוסט, אופֿן נאָקעטן לייב. דאָס האָט זי גנענדל אַזוי אין שלאַף אַרומגעקלאַמערט און ווי רחלע האָט זיך נישט באַמיט אויסצודרייען, איז זי אַלץ געבליבן אין יענערס הייסע נאָקעטע אַרעמס.

גנענדל, דו שלאָפֿסט? עס איז מיר ענג, איך ווער דערשטיקט....

אָבער גנענדל האָט רויק און טיף געעטעמט. און ווען רחלע האָט זיך צוריק אָפּגעקערט צו דער וואַנט און שוין געהאַלטן אין דרעמלען, האָט זי פּלוצלינג דערפֿילט אַ פֿאַרזיכטיקן קוש אופֿן נאָקעטן אַקסל. דאָס האָט זי גנענדל געקושט.

דער יריד אין שטעטל האָט זיך אָנגעהויבן אין פֿריען פֿרימאָרגן און דאָ האָבן ערשט די חבֿרה מחותנים אַרויסגעוויזן, וואָס פֿאַר אַ מאַדימס אין האַנדל זיי זענען. יעדע האַלבע שעה האָט עמעצער פֿון זיי געבראַכט צו שלעפּן אַן אַנדערע מציאה און זי אָפּגעלייגט אין מיטן פֿון דער גרויסער שטוב. פֿעטער בערל מיט זיין וואַרשטאַט מיט די פֿאַר געזעלן און מיט די מיידלעך צו-הילף האָט שוין אָפּגעריכט גלות אין אַ ווינקל פֿון צימער פֿאַרשטופּט. און אין מיטן דער שטוב איז געשטאַנען אַ שטויס פֿון הילצערנע עמערס און ווייקשאַפֿן און קינדערשע וועגעלעך, וואָס די מחותנים האָבן אַלץ אָנגעקויפֿט -- אַ גאַנצע קראָם. דאָס רוע געהילף האָט פֿיין-זויערלעך געשמעקט און געבלאַנקט מיט נאָקעטקייט. אָבער אָט האָט זיך אַריינגעלאָזט די מחותנתטע מיט אַ גוי אין לאַפטשעס און דער גוי האָט געשלעפט אופֿן הויקער פֿון זיין פעלצל אַ גאַנצן באַרג מיט קרענץ פֿון געטריקנטע שוואַמען. איז פּלוצלינג די גאַנצע שטוב פֿול געוואָרן מיט אַ ריח פֿון נבֿלה. דער חתן אַליין מיט אַ דורכגעשוויצט היטל איבער די אויערן האָט געברענגט צושלעפּן אַ מעקענדיק געבונדן קעלבל אופֿן קאַרק און זי אויך אָפּגעלייגט אין מיטן צימער. ביז פֿאַרנאַכט איז אין שטוב שוין אַ האַלבער יריד. עס האָט זיך אַרויסגעוויזן, אַז

פֿאַרן וועט מען ערשט קענען מאַרגן באַגינען, ווייל פֿון אַלע גליקן
האַט מען פֿאַרגעסן איבערצושמידן דאָס פֿערד, וואָס האָט זיך דווקא
גענייטיקט אין אַ פֿאַר נייע פֿאַדקעוועס.

בערל האָט געקוקט אויף די מחותנים מיט פֿעס און דרך-ארץ. אי
דער פֿעס אי דער דרך-ארץ האָבן ביידע געשטאַמט פֿון זיין בעל-
מלאכהשער בטלנות, ווייל אים האָט זיך געדוכט, אַז די מחותנים
ווייסן די קונסט פֿון פֿאַרדינען דעם לייכטן קערבל. טאָ וואָס-זשע
מאַטערן זיי אים? וואָס-זשע ווילן זיי פֿון אים די דומם אויספרעסן?
סיאיז אַ קלייניקייט צו זאָגן: צוויי הונדערט קערבלעך
אויסצוהאַרעווען מיט דער נאָדל!

האַט טאַקע פֿעטער בערל דעם געשפרעך וועגן נדן נישט באַנייט,
כאָטש דער שידוך האָט אים שוין איצט געשמעקט זייער און זייער.
די מחותנים האָבן אויך אָנגענומען אַ מויל מיט וואָסער און דער
גאַנצער ענין האָט געהאַלטן ביים ווערן צו-נישט.

גענדל, נאָך אָנגעטון אין האַלב-שבתדיקן, אָבער אַ גרינע, מיט
אונטערגעשלאָגענע אויגן און אַ פֿאַרחלשטן גרעקל אויף דער זייט,
איז געזעסן, כאָטש גיס וואָסער אונטער איר, נישט אויפֿגעהויבן די
אויגן, נישט אויפֿן חתן, נישט אויף רחלען.

אין אָוונט האָט רחלע זיך געקליבן אַוועקצוגיין צו אַ חבֿרטע
נעכטיקן. זי איז אַריין אין אַלקערל עפעס מיטנעמען, אָבער גלייך
נאָך איר איז אַריינגעלאָפֿן גענדל און פֿאַרקייטלט די טיר.

-- גייסט טאַקע אַוועק, רחלע? דו ווילסט נישט לאָפֿן מיט מיר?

רחלע האָט אָנגעבלאָזן די גראָבע ליפלעך:

-- אַוודאי וויל איך נישט. אַז דו קאַפעסט זיך ...

אָבער די פֿאַרצווייפֿלטע כלה איז איר געפֿאַלן אויפֿן האַלדז.

-- אוי, זאָל איך שטאַרבן! זאָלן מיר די פֿיס אָפֿדאַרן, רחלע! איך בין
געווען משוגע. אַלע גייען אַוועק, אַלע וואַרפֿן מיך אַוועק! צו וואָס לעב
איך נאָר אויף דער וועלט -- אַזאַ פֿאַרזעעניש!

רחלע האָט זיך איבערגענומען מיט רחמנות צו איר. זי האָט איר געגלעט די פֿאַררלשטע האָר און געווישט די טרערן פֿון די אויגן, און גנענדל האָט זי געהאַלטן שטייף און הייס אַרומגענומען.

ניין -- האָט זיך רחלע געטראַכט -- גנענדל איז גאַרנישט קיין פֿאַרזעעניש. זי איז מער נישט אויסגעדאַרט און אויסגעמוטשעט פֿון געדאַנק, אַז זי קאָן פֿאַרזעסן ווערן. זי האָט אַפֿילו אַ מאַדנעם חן. נאָר די ציין זענען ביי איר שיטערע.

זי האָט גנענדלען געוואָלט נאָך עפעס זאָגן, אָבער זי האָט קיין האַרץ נישט געהאַט און זי האָט זיך געשעמט.

ביי דער נאַכט, איידער די מיידלעך זענען געגאַנגען שלאָפֿן, האָבן זיי לויט אַ שטילן אַפּמאַך אַנגעלייגט קאָטשערעס מיט לאַפעטעס אין קאָרידאָר, אַז אויב דער חתן וועט זיך דערוועגן צו קומען, זאָל ער פֿריער צעברעכן די הענט מיט די פֿיס. די טיר האָבן זיי פֿאַרקייטלט און צוגערוקט דעם הויכן קופֿערט. דאָן ערשט האָבן זיי זיך געלייגט שלאָפֿן.

אָבער קיין רויקע נאַכט איז רחלען נישט באַשערט געווען.

גלייך ווי אין די איבעריקע צימערן האָט זיך איינגעשטעלט די ווערע, כראָפענדיקע רוי, האָט זיך פֿאַר רחלען אַנגעהויבן איבערחזרן דער נעכטיקער גיהנום. איר האָט שוין שטאַרק פֿאַרדראָסן, פֿאַרוואָס זי האָט נאָכגעגעבן און געבליבן שלאָפֿן מיט גנענדלען. דאָס בעט איז טאַקע פֿאַר צווייען צו-ענג, אָבער ווען גנענדל זאָל נישט האָבן אַזאַ אומרויקן שלאָפֿן....

זי האָט שוין רחלען אינגאַנצן צו דער וואַנט צוגעדריקט און מיט איר הייסן, דאָרן לייב איז זי, דוכט זיך, גרייט אין איר זיך אַריינצודריקן.

-- גנענדל! גנענדל!

-- וואָס?

-- ביסט אַזאַ הייסע!

-- און דו -- אזא קאלטע....

און רחלע פֿילט, ווי טרוקענע, הייסע ליפן דריקן זיך צו צו איר אַקסל, פֿרײַער פֿאַרזיכטיק, בגנבה, נאַכהער אַלץ טאַרקער, עזותדיקער.

און אָט איז שוין ווידער איר לײַב אין דער מאַכט פֿון צוויי ברענענדיקע שלאַנגען, אַזוי ווי נעכטן. גנענדל קלאַמערט זי אַרום מיט דער האַנט און מיטן פֿוס.

-- גנענדל, הערסט, גנענדל! אַז דו וועסט מיך נישט לאַזן צורו, וועל איך גיין אויפֿוועקן די מומען. וועסטו האַבן אַ פֿינסטערן סוף!

אויף אַ וויילע ווערט זי באַפֿרײַט און זי פֿילט, ווי גנענדל ליגט אַפֿגערוקט אין שטומער ציטערניש.

אַבער אַביסל שפעטער מוז שוין רחלע אויפֿשפּרינגען פֿון בעט.

-- וואָס גײַסטו טון, רחלע?

--עס עקלט מיך, פֿאַרשטייסט? עס עקלט!

רחלע פֿילט, ווי דאָס בלוט האָט איר צוגעשלאָגן צום פנים פֿאַר בושה.

די לופֿט איז אַנגעלאָדן מיט דעם נבלה-ריח פֿון דעם שטויס געטריקנטע שוואַמען דאָרט אין דער גרויסער שטוב.

אַבער רחלען דוכט זיך, אַז דער ריח זעצט פֿון בעט, וווּ זי איז געלעגן מיט גנענדלען, אַז דאָס שלאַגט אַזאַ העסלעכער ריח פֿון גנענדלס ברענענדיק לײַב און ווילדער לײַדנשאַפֿט.

זי האָט אײַליק אַנגעצונדן דעם לאַמפּ און גענומען זיך אַרומדרייען איבערן אַלקערל אין איר קורץ העמדל און מיט ביידע הענט אַרומגענומען זיך אַליין.

זי האָט געוואָלט אויסמײַדן זיך אומצוקוקן אופֿן בעט. עס האָט זי געשראָקן און געעקלט. עס האָט אַבער אויך געצויגן זיך אומצוקוקן.

און אז זי האָט דערזען גנענדלען זיצן אופֿן בעט ווי אַ שיכורע, מיט אַן אָפֿן מויל און איינגעפֿאלענע אויגן און אָט די איינגעפֿאלענע אויגן מיט די זיס-וויינענדיקע עקשנות איינגעביסן אין איר, רחלס נאַקעטקייט, האָט זי זיך פֿאַרשעמט אופֿן גאַנצן לייב און זיך איינגעקאַרטשעט.

גנענדל האָט געשטאַמלט :

-- פֿאַרשטייסטו כאָטש, רחלע, פֿאַרשטייסטו כאָטש?

רחלע האָט איינגעצויגן אירע רונדע אַקסעל. עס האָט געשראַקן און געעקלט און איבלדיק געקיצלט פֿון גנענדלס בליק און ווערטער, אָבער פֿאַרשטאַנען האָט זי גאָר ווייניק.

און גנענדל האָט גערעדט מיט אַ פֿאַרהאַקטן אָטעם :

-- כ'האָב דיך פֿיינט געהאַט, רחלע! אַזוי פֿיינט געהאַט נעכטן, אַז איך בין גרייט געווען צו דערוואָרגן דיך מיט מיינע הענט.... גאָט מיינער! פֿאַרוואָס קלעפֿן דאָס אַלע צו דיר? פֿאַרוואָס האָבן זיי דיך ליב? אַפֿילו עלטערע לייט.... דער מחותן, די מחותנתטע. מיינסט כ'האָב נישט געהערט? מיינסט איך האָב קיין שִׁכְל נישט?... אַז איך בין אָבער בלינד געווען.... כ'האָב נישט פֿאַרשטאַנען. נישט געזען, רחלע, ווי שיין דו ביסט. נישט געוויסט: וואָס איז שיינקייט. אַנטלויף נישט, רחלע! טרייב מיך נישט אַוועק. ניין, גיי נישט, גיי נישט וועקן די מאַמע! אַז איך האָב דאָך דיך ליב. אַז איך וויל דאָך.... איך וויל דאָך פֿאַר דיר פֿוריים פֿאַלן....

און אין קליינעם אַלקערל איז עפעס געשען אַזוינס, וואָס האָט נישט געשטימט, נישט מיט דער אָרעמער ענגשאַפֿט און נישט מיט דעם קנאַפֿן שיין פֿון דעם פֿאַררויכערטן נאַפֿט-לאָמפּ:

רחלע איז תחילת אַרויפֿגעשפרונגען אופֿן הויכן קופֿערט, אין שרעק פֿאַר גנענדלס פֿוריים פֿאַלן. פלוצלינג איז אין איר אַפֿגעפֿאַלן די שרעק, איז זי געבליבן זיצן אופֿן קופֿערט, די פֿיס פֿאַרוואָרפֿן איינער אויף דער אַנדערער, אין זייער פֿולער, וויסער נאַקעטקייט און די הענט אויף דער ברוסט פֿאַרלייגט, געבליבן זיצן אַ שווייגנדיק-רויקע, אַ מייעסטעטישע און אַ שטרענגע, ווי אַ ווייסע מאַרמאַרנע פֿיגור. און

גנענדל האָט זיך צו איר צוגעשאַרט אויף די קני, אַרומגענומען אירע
פֿיס, זיך געדריקט צו זיי מיט אירע הייסע, אויפֿגערעגטע ברוסטן און
באַגאַסן זיי מיט טרערן.

-- ווי אַ שיינע דו ביסט, רחלע! ווי אַ קאַלטע דו ביסט! האָט זי
געכליפעט.

און רחלע האָט אַראָפּגעקוקט פֿון אויבן אַראָפּ אויף דער
פֿאַרפֿיניקטער עלטערער מיידל, וואָס האָט פֿאַרבלאַנדזשעט אין די
דערנער פֿון איר אייגענער ליידנשאַפֿט און רחלעס האַרץ האָט זיך
נישט אָפּגערופֿן. איר שרעק האָט זיך אויסגעוועבט. און דאָס געפֿיל
פֿון רחמנות און עקל, וואָס האָבן זיך אַלץ שוואַכער געהוידעט אין
האַרצן, זענען אויך לאַנגזאַם צערונען געוואָרן, ווי דער רויך פֿון אַ
פֿאַפּיראַס.

איר האַרץ האָט איצט לאַנגזאַם אָנגעפֿילט איין זיס געפֿיל פֿון
שטאַלץ און פֿון אויבערמאַכט, פֿון באַוווּסטזיין פֿון איר אייגענער
שיינקייט, און וואָס אַרט עס איר, וואָס אַ פֿרוי קניט פֿאַר איר ווי
פֿאַר אַ הייליק בילד און באַדעקט מיט הייסע, כּמעט בייסנדיקע
קושן איר קאַלט לייב? זי באַווייליקט צו לאַזן זיך קושן. פֿון אויבן
אַראָפּ קוקט זי אויף דער אַרעמער כּלה, שטרענג און מייעססטעטיש,
ווי זי וואָלט זי מיט אַ קעניגלעכע מתנה באַשאַנקען.

--אידך בין מיר רחלע ...

און נישט די עקזאַטישע פּערפֿומען פֿון אַ פֿאַריזער בודואַר דעמפֿן זיך
אויס אין דער אָנגעגליטער נאַכטיקער לופֿט, און נישט די
פֿאַרפֿישופֿטע בלומען פֿון אוראַלטן לעסבאַס האָבן געעפֿנט זייערע
בעכערס צו דער אויסטערלישער מיסטעריע.

שווער און פֿייכט, ווי די אָפּגעשונדענע פֿעל פֿון אַ נבֿלה, הענגט אין
דער לופֿט דאָס געשמאַק פֿון געטריקנטע שוואַמען.

אַבער רחלע אַליין פֿילט אים שוין נישט מער.

אויף דער פּראָווינץ איז אַזוי ווי בייס אַנטיקוואַר אופֿן בוידעם.